

Ordföranden Bruno Kaufmann
E-post: bruno.kaufmann@falun.se

Val- och demokratinämnden

Svar på remiss från Kulturdepartementet gällande betänkandet Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5)

Förslag till beslut

1. Val- och demokratinämndens presidiums tjänsteskrivelse daterad den 23 maj 2016 överlämnas som Falu kommuns svar på remiss från Kulturdepartementet gällande betänkandet Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5) med förtydligande att nämnden inte är enig när det gäller försöksverksamhet om sänkt rösträtt till 16 år.

Bruno Kaufmann
Ordföranden

Sammanfattning/bakgrund

Kulturdepartementet ger Falu kommun möjlighet att svara på remiss vad gäller betänkande Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5). Uppdraget är av kommunstyrelsen överlämnat till val- och demokratinämnden.

Falu kommun genom Val- och Demokratinämnden har valt att fokusera på utredningens förslag som i första hand rör kommunens verksamhet och roll i den deltagardemokratiska infrastrukturen (kap 5., 8., 9., 11., 12., 13., 14) och i andra hand rör de grundläggande förutsättningarna för demokratipolitiken (3.).

Val- och demokratinämnden delger således inga synpunkter på bedömningar och avsnitt som i första hand rör de politiska partierna (6., 7.) samt den nationella nivån (10.) och funktionshinderpolitiken (15.). Vi instämmer i en stor del av bedömningarna och förslagen till åtgärder för att öka och bredda engagemanget inom den representativa demokratin. Vi lyfter preciseringar och tillägg i en rad frågor och är oeniga i några få fall.

Val- och demokratinämndens presidium har att revidera svaret utifrån nämndens diskussioner och det beslut som särskilt fattades var att förtydliga att övervägande delen av nämnden inte står bakom förslaget att genomföra en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder till 16 år.

Förvaltningens bedömning/Konsekvenser

Val- och demokratinämnden lämnar följande synpunkter om innehållet i betänkandet.

Avsnitt 3.6 Förslag om demokratipolitikens framtida utveckling

Avsnitt 3.6.1. Vi instämmer i förslaget att ersätta det nuvarande målet för demokratipolitiken ("en levande demokrati där individens möjligheter till inflytande förstärks") med ett mål som tydligare betonar värdet av delaktighet och jämlikt inflytande ("En hållbar demokrati som kännetecknas av delaktighet och jämlikt inflytande"). Vi instämmer också i de föreslagna konkreta delmålen ("högt och jämlikt valdeltagande", "en vital representativ demokrati", "lika goda förutsättningar att delta, påverka och få insyn i det politiska beslutsfattandet mellan valen", "medvetenheten om demokratins grundläggande värderingar och ett samhälle motståndskraftigt mot våldsbejakande extremism"). Delmålen motsvarar ett handlingsperspektiv som möter många av våra största samhällsutmaningar när det gäller demokratifrågor.

Avsnitt 3.6.2. Vi instämmer bara delvis i förslaget att tillsätta en ny maktutredning för att sammanställa kunskap om hur maktförhållandena i det svenska samhället har förändrats sedan millennieskiftet. En sådan utredning bör ha ett mindre brett men konkret uppdrag att följa upp hur det nya huvudmålet för demokratipolitiken och dess konkreta delmål (se 3.6.1.) uppnås steg för steg och vilka förstärkningar och förändringar som behövs för att snabbare, mera hållbart och tydligare kunna demokratisera den svenska demokratin.

Avsnitt 5.5. Förslag om valdeltagande och politiskt engagemang mellan valen

Avsnitt 5.5.1. Vi instämmer delvis i förslaget att regeringen utökar stödet för lokala resurscenter i utsatta områden, där valdeltagandet bland socioekonomiskt svaga och lågutbildade grupper tydligt ligger under genomsnittet. Vi ser gärna att detta stöd till organisationer i det civila samhället samordnas med kommunala aktiviteter inom ramen för biblioteksväsende och andra kulturinstitutioner. Satsningar på att höja valdeltagandet bland "svaga" grupper bör inte uppfattas som ett projekt, utan del i en långsiktig förstärkning av den demokratiska infrastrukturen.

Avsnitt 8.3. Förslag om förtroendevaldas villkor

Avsnitt 8.3.5. Vi instämmer i förslaget att utöka möjligheten att behålla ett uppdrag trots flytt från kommunen fram till nästa val att även omfatta kommunfullmäktigeledamöter. I det sammanhanget vill vi framhäva möjligheten att tillåta och använda sig av metoden "beslut på distans", som behöver förberedas mycket noggrant och säkerställa rätts säkerheten.

Avsnitt 8.3.7. Vi instämmer i förslaget att kommunallagen ska innehålla en bestämmelse om att kommuner och landsting ska verka för att förtroendevalda ska kunna fullgöra sina uppdrag under trygga och säkra former. Vi fäster särskilt vikt vid åtgärder som förebygger hot och omfattar utbildningar, rutiner och handlingsplaner för att hantera inträffade händelser.

Avsnitt 8.5. Förslag om förtroendevaldas villkor

Avsnitt 8.5.2. Vi instämmer delvis i förslaget att fullmäktige får besluta att en förtroendevald som fullgör sitt uppdrag på heltid eller betydande del av heltid ska få vara ledig från sitt uppdrag under en tidsbegränsad period. Vi anser dessutom att sådana ledigheter också ska kunna ges till förtroendevalda som inte fullgör ett uppdrag på heltid eller betydande del av heltid, för att inte förstärka skillnader i behandling mellan olika förtroendevalda.

Avsnitt 9.3. Förslag om den lokala politikens organisering

Avsnitt 9.3.4. Vi instämmer delvis i förslaget att fullmäktige ska kunna hålla debatter utan samband med annan handläggning. Det finns ett värde i att möjliggöra sådana debatter med

ideologiska ställningstaganden men vi anser att detta bör regleras tydligt och klart i fullmäktiges reglemente för att förstärka det offentliga intresset för debatten samt också möjliggöra kommunmedborgarnas medverkan t ex inom ramen för hearings. Vi anser också att det finns många andra möjligheter att föra den allmänpolitiska debatten utanför fullmäktigesalen.

Avsnitt 11.5. Förslag om medborgardialog och samråd

Avsnitt 11.5.1. Vi instämmer delvis i förslaget att fullmäktige ska verka för att medlemmarna i kommunen har förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter inför beslut. En sådan skrivelse i kommunallagen välkomnas. Samtidigt ser vi behov att uppdraget inte begränsas till fullmäktige utan till hela den politiska organisation som kommunen utgör, dvs också styrelser, nämnder och kommunala bolag. Särskild vikt bör läggas vid åtgärder som bidrar till att öka medlemmarnas kunskap om de demokratiska processerna i kommunen och andra demokratiska arenor.

Avsnitt 12.7. Förslag om folkinitiativ

Avsnitt 12.7.1. Vi instämmer i förslaget att det ska vara möjligt att samla in underskrifter via internet som ett komplement till möjligheten att samla in på papper med egenhändiga namnteckningar. För att säkerställa ett sådant e-insamlingssystem är det enligt vår mening betydelsefullt att också fullfölja förslaget under 12.7.2. Annars finns det nämligen risker för att varje kommun hittar på ett eget system samt att kostnader för systemen blir mycket större än nödvändigt.

Avsnitt 12.7.2. Vi instämmer delvis i förslaget om inrättandet av en nationell webbplats som ska kunna användas för namninsamling av folkinitiativ. Vi anser dock att en sådan webbplats också ska kunna användas i samband med andra former av lagstiftade e-deltagande som t ex de föreslagna folkmotionerna. Dessutom anser vi att uppdraget att ansvara för den nationella webbplatsen inte i förväg ska ges till en specifik Länsstyrelse utan att detta blir föremål för en urvalsprocess av både system och ansvarig myndighet. Detta för att säkerställa en hög kvalitet till rimligt pris. Vi fäster dessutom särskilt vikt vid frågor kring offentlighet och sekretess och föreslår att namnlistor endast kan begäras ut efter avslutad insamling och/eller inlämning av ett folkinitiativ pga integritetsskäl. Annars finns risker för att enskilda inte vågar lämna sina personliga uppgifter inkl. personnummer.

Avsnitt 12.7.4. Vi instämmer i förslaget att antalet erforderliga namnunderskrifter för att väcka ett folkinitiativ ska relateras till antalet röstberättigade vid det senaste ordinarie valet, då det fanns ett otvivelaktigt fastställt antal. Detta undanröjer den osäkerhet och godtycklighet som har funnits hittills och tydliggör för initiativtagarna hur många underskrifter det krävs redan i början av en initiativprocess.

Avsnitt 13.5. Förslag om medborgarförslaget

Avsnitt 13.5.1. Vi instämmer delvis i förslaget att ett nytt verktyg, folkmotionen, ersätter det nuvarande medborgarförslaget. Därmed skapas ett incitament för enskilda medborgare att bereda och förankra egna förslag och synpunkter med andra innan de läggs fram till på ett formellt sätt. Det kan både bidra till att begränsa antalet förslag som fullmäktige behöver behandla och samtidigt förstärka kvalitén i dialogen mellan medborgarna och institutionerna. Det är dock viktigt att påpeka att medborgarförslag redan idag kan ha flera undertecknare och att det finns ett behov inom den politiska organisationen att förbättra informationen, stödet och vägledningen kring hantering av medborgarförslag alt. folkomotioner – och att webbaserade tjänster (information, vägledning, hantering) bör användas mycket mera omfattande. Båda instrument är viktiga verktyg för att säkerställa och stärka den breda politiska dialogen mellan valen.

Avsnitt 14.8. Förslag om ungas inflytande och delaktighet

Avsnitt 14.8.1. Den övervägande delen av nämnden avstyrker förslaget om att genomföra en försöksverksamhet med sänkt rösträttsålder vid val till kommunfullmäktige 2018 och 2022. De som instämmer med förslaget framhäver att en sådan sänkning ligger i linje med utvecklingen att sänka rösträttsåldern både när det gäller t ex kyrkoval i Sverige och den allmänna rösträtten i andra europeiska länder (som tex i Norge med en liknande försöksverksamhet, Skottland eller Österrike) samt att utvecklingen med förlängda mandatperioder och sammanslagna valdagar i praktiken har höjt den genomsnittliga åldern för förstagsängväljare sedan 1970-talet. Dessutom anser de som instämmer att en sådan försöksverksamhet skulle kunna stärka skolans roll att informera och utbilda i demokratifrågor. De som inte instämmer i förslaget ser ett problem i att skilja på rösträtts- och myndighetsåldern och anser inte att den föreslagna försöksverksamheten skulle medföra fördelar för ungdomspolitiken.

Avsnitt 14.8.2. Vi instämmer delvis i förslaget att fullmäktige ska verka för att medlemmarna ska ha förutsättningar att delta och framföra sina synpunkter och härvid ska särskild uppmärksamhet fästas vid ungas perspektiv. För att säkerställa att ungas perspektiv är med vid beslut anser vi att det bör sättas in konkreta åtgärder, t ex ett upprättande av en demokrativägledningfunktion, utbildningsmaterial i demokratifrågor som riktar sig till unga och stöd till speciella ungdomsdemokratiforum som elevråd och ungdomsråd.

Avsnitt 14.8.4. Vi instämmer i förslaget att det nationella skolutvecklingsprogrammet ska innefatta kunskapsmål kring den lokala och regionala politiken. Med hänvisning till det bör kommuner och landsting ta fram specifika stödåtgärder för skolor som tex ett demokratipass (vägledning), utbildningsmaterial samt erbjudande om möten och föreläsningar av kommunala och regionala företrädare i skolorna.

Bilagor

1. Sammanfattning av betänkandet

Beslut sänds till

Kulturdepartementet